

El fundador de l'Opus Dei va protegir Escarré de l'assetjament franquista

L'abat va buscar l'ajut d'Escrivà per tal que Montserrat fos una abadia independent mentre el fundador de "l'obra" es va recolzar en ell per aconseguir l'aprovació del Papa

D'esquerra a dreta: Josep Maria Escrivà de Balaguer, el monjo Adalbert Franquesa i l'abat Aureli Escarré. En segon pla, Lluís Valls Taberner, amb corbata, a qui no se li veu la cara. (Montserrat, maig del 1948).

L'abat de Montserrat, Aureli Escarré, i el fundador de l'Opus Dei, Josep Maria Escrivà de Balaguer, es van ajudar mútuament en els anys immediats a la fi de la Guerra Civil espanyola. Tots dos buscaven una autonomia jurisdiccional dins l'Església Catòlica, i tractaven de fer front al règim nacionalcatòlic d'aleshores. Tenien quelcom en comú: gaudien d'un carisma personal que concitava confiança i admiració en els seus respectius entorns. I sobretot es necessitaven. Escarré tenia problemes seriosos amb el règim franquista a Madrid, i Escrivà, a Barcelona.

El desig de l'abat Escarré era que Montserrat, amb gairebé més d'un centenar de monjos a començaments dels anys quaranta, tingués plena autoritat en el territori del monestir i depengués només del Papa. Per la seva banda, Escrivà, com l'abat benedictí, anhelava un estatus particular dins l'Església, amb una figura canònica semblant, però secular de soca-rel. Aureli Escarré i Escrivà de Balaguer es van conèixer en moments crítics, es tractaren com a germans i va néixer entre ells una fraternitat espiritual que els va dur a col·laborar a Barcelona, Madrid i Roma. Tot això es desprèn de la intensa correspondència que mantingueren entre el 1941 i el 1963, a la que s'ha

pogut tenir accés per a la confecció d'aquest reportatge.

La primera trobada va tenir lloc a Madrid el 20 d'abril del 1942. Escrivà de Balaguer tenia quaranta anys i Escarré, aleshores prior, trenta-quatre. Hi era present el veterà abat Antoni Maria Marcet. Aviat va brollar un corrent de simpatia mútua i de formes de pensament semblants. Escarré es recolzà en una institució eclesial molt jove, sacsejada pels 'bons', tal i com anomenava Escrivà als atacs d'alguns jesuïtes de Barcelona. Per la seva part, i en aquells moments difícils, el fundador de l'Obra va fer confiança en la congregació benedictina. 'Volia que els primers capellans de l'Opus Dei es formessin litúrgicament a Montserrat', assenyala l'historiador Josep-Ignasi Saranyana.

I al centre d'aquesta amistat, dos prelats espanyols: Leopoldo Eijo Garay, bisbe de Madrid-Alcalà, i Marcelino Olaechea, bisbe de Pamplona. Ambdós van desplegar les seves dotes diplomàtiques per fer quallar la relació entre Escarré i Escrivà. Una amistat que acabaria aplanant el camí per tal de garantir la plena autonomia jurisdiccional de Montserrat, per un costat, tot afavorint el desenvolupament institucional de l'Opus Dei, per l'altre. Heus aquí els fets.

Franco volia posar Montserrat sota el control de Silos

Els dos primers governs de Franco maniobraren per tal que Montserrat passés a formar part d'una congregació d'abadies benedictines espanyoles que depenien de inicialment de Santo Domingo de Silos. L'ideòleg del projecte era frai Justo Pérez de Urbel, aleshores abat de Silos, especialista en història medieval i molt proper a la Falange. Més tard, el 1958, seria nomenat per Franco primer abat del Valle de los Caídos. Tenia el suport incondicional del que aleshores era ministre d'Afers Exteriors, Ramon Serrano Suñer, totalment procliu a Hitler i Mussolini.

L'encaix de Montserrat en el projecte de Pérez de Urbel tenia una explicació. 'Era el preu polític per la posició catalanista del monestir durant la Segona República?', explica el pare Josep de Calasanz Laplana, historiador i director del Museu de Montserrat. El 1936, una part de la comunitat montserratina havia abandonat el país amb passaport del Govern de la Generalitat amb destinació a Itàlia, Alemanya, França, Anglaterra, Bèlgica i Andorra. Un altre grup de 23 membres van ser assassinats a diferents localitats de la comarca del Bages. Al monestir, només hi va romandre un monjo que hi va sobreviure tota la guerra, va explicar a aquest diari l'historiador Hilari Ragner, suara traspasat.

Repoblar el monestir català amb dominics

Quan Franco va assolir el control de la guerra, els monjos benedictins van pensar que podien perdre Montserrat per sempre més. El cardenal primat de Toledo, Isidoro Gomá, va advertir a l'abat Marcet que el govern de Burgos tenia la intenció de repoblar Montserrat amb frares dominics. Per això, un grup de joves benedictins va creuar la frontera la tardor del 1937 i va fixar la seva residència al balneari de Belascoain, a Navarra, controlat per l'exèrcit de Franco. Escrivà, que era a Pamplona emparat pel bisbe Olaechea, els va visitar el 3 de gener del 1938.

'La pressió política era tan forta l'any 1940 que el projecte de Pérez de Urbel va estar a punt de fer-se realitat?', explica el pare Laplana. La correspondència entre Escarré i Escrivà demostra que la tensió entre Montserrat i el règim no havia pas minvat, malgrat la primera visita de Franco al monestir el 25 de gener del 1942, en la que fou rebut 'bajo palio' per l'abat Marcet. El malestar es fa palès en la correspondència que relata els viatges constants d'Escarré i Marcet a Madrid, a petició del Govern de Franco, 'per tractar assumptes diversos'.

Escarré va informar Escrivà del tracte patit al ministeri de Justícia

En una d'aquelles trobades, Escarré va ser molt humiliat al ministeri de Justícia, al capdavant del qual hi havia Eduardo Aunós, un jurista català ministre de Treball, Comerç i Indústria del dictador Primo de Rivera de 1924 a 1930. 'Desde Asuntos Eclesiásticos del Ministerio de Justicia recibí

otra prueba de la más grande incomprensión hasta llegar a la falta de respeto?, escriu Escarré a Escrivà el 18 d'octubre del 1943.

Una incomprensió ampliada a la Nunciatura a Espanya: *¿Agradeceré en el alma que quiera intervenir en favor nuestro cerca del nuncio (Gaetano Cicognani). Me han dicho que mandó a Roma un informe contrario a nosotros?*, suplica l'abat al fundador de l'Opus Dei. *¿De Cicognani, en aquellos anys, calia esperar-ne una de cal i otra de arena?*, apunta Saranyana.

L'abat de Montserrat buscava línia directa amb Roma i Madrid

Escarré es defensava intentant recuperar la condició jurídica *d'abadia nullius*, és a dir, una facultat que el permetria dependre directament del Papa, al marge dels bisbes, i entendre's sense intermediaris amb el dictador, passant per sobre dels governadors civils. Era un estatus que el monestir benedictí català havia gaudit des de temps immemorials fins al 1835, a les portes de la Desamortització de Mendizábal, quan l'administració apostòlica de Montserrat va passar a la diòcesi de Vic i després a la de Barcelona. Un segle més tard, els governs espanyols de la Segona República van donar totes les facilitats a Marcet per a la restitució de l'estatus perdut, sempre amb el suport i vist i plau dels prelats de la Tarraconense, presidits per Francesc Vidal i Barraquer, però les gestions no van arribar a bon port per l'esclat de la guerra.

¿Ahora lo que falta es la nullius y lo esperamos de V.R. y de todos los buenos amigos de la Obra?, escriu Escarré a Escrivà el 10 d'octubre del 1944. Si bé l'assetjament havia minvat a partir del setembre del 1942, quan Serrano Suñer surt del Govern, i havia quedat hivernat el projecte de Pérez de Urbel, el risc encara persistia. Mentrestant, Escarré havia sotmès la proposta d'Urbel a votació i havia estat refusada majoritàriament pels monjos de Montserrat. *¿Només es van comptar tres vots favorables?*, explica el pare Laplana.

Escarré continuava endavant amb el projecte *d'abadia nullius* com un dels pilars essencials del seu mandat abacial. Després de la caiguda de l'Eix Berlín-Roma, el clima polític havia canviat a Espanya. Però l'expedient estava embarrancat en el Ministeri d'Assumptes Exteriors de Martín Artajo. Fins i tot el general Franco ja veia amb bons ulls la *nullius*, segons es desprèn de la correspondència d'aquests anys entre Escarré i Escrivà de Balaguer. I un altre cardenal català, tan antagònic a Vidal i Barraquer com Enrique Pla y Deniel, primat de Toledo, també donava suport al singular estatus anhelat per Montserrat.

On era l'obstacle, doncs? En l'arquebisbe de Barcelona Gregorio Modrego, que sempre es va oposar frontalment a la restauració de la dignitat *d'abadia nullius* per Montserrat. El projecte tampoc era del gust del cardenal Benjamín de Arriba y Castro, primat de Tarragona, que els anys cinquanta va acusar reiteradament Escarré de voler erigir-se "bisbe de Catalunya".

Finalment, Montserrat va aconseguir mantenir-se dintre de la federació de Subiaco, d'acord amb la restauració benedictina portada a terme per Lleó XIII el 1893. Els vents bufaven a favor de Montserrat. L'abat Marcet, malalt, va rebre la condecoració de Sant Raimon de Penyafort - *¿Agradecemos la distinción por parte del Gobierno en estas circunstancias?*, escriu Escarré a Escrivà-, i el nunci Gaetano Cicognani va visitar el monestir català.

El fundador de l'Opus va influir en càrrecs joves del règim

¿Quin paper va jugar Escrivà en tot aquest afer? El seu rol va ser decisiu. L'any 1940, gent molt jove que havia fet una carrera meteòrica a Madrid ocupava l'Administració General de l'Estat franquista. Alguns d'aquest joves havien tingut relació amb Escrivà en temps de la Segona República, quan l'Opus Dei feia les seves primeres passes a Madrid. En acabar la Guerra Civil, l'amistat amb Escrivà estava més viva que mai. D'altra banda, Franco veia Escrivà amb molt bons ulls i el volia nomenar bisbe, un designi al que ell sempre es va resistir amb fermesa. *¿Hauria estat un desastre per al desenvolupament de l'Obra?*, apunta Saranyana. A petició d'Escarré, Escrivà va moure fils a favor de la independència eclesial de Montserrat. Així, Escarré veia en

Escrivà un aliat davant de les pretensions inicials del règim franquista.

¿I què va fer Escarré per a Escrivà? En aquests mateixos anys de postguerra, Escrivà pretenia també l'autonomia jurídica de l'Opus Dei per tal d'incardinar sacerdots i estendre el seu apostolat pel món, i anhelava per a l'Obra una figura canònica de caire secular, allò que després del Vaticà II esdevindria una prelatura personal. En aquest context, confiava a l'abat Aureli tots els passos que donava l'Obra a Roma per tal d'aconseguir el reconeixement jurídic.

Escarré va ajudar en la prelatura personal

l'abat català aplanava el camí perquè l'Opus tingués al *nihil obstat* de la Santa Seu. Després d'un viatge llampec d'Álvaro del Portillo a Roma, el maig del 1943, i gràcies als bons oficis davant Pius XII de l'abat Gregori Sunyol, monjo de Montserrat, president de l'Institut de Música Sacra, i del pare Anselm Albareda (més tard cardenal), prefecte de la Biblioteca Vaticana, la Santa Seu va donar el vist i plau a la sol·licitud d'Escrivà. Així, el juny del 1944, van ser ordenats els tres primers sacerdots de l'Obra, entre ells Álvaro del Portillo, que seria el successor d'Escrivà el 1975.

A més a més, i amb la seva indiscutible autoritat moral, Escarré va aturar i dissipar les calumnies que alguns eclesiàstics vessaven contra l'Obra en aquella Barcelona dominada per l'ordre falangista. La qüestió tenia les seves implicacions polítiques i jurídiques, arran de la confessionalitat de l'Estat, i també en aquest camp, l'acció d'Escarré va contribuir a frenar accions policials del governador civil Antonio Federico Correa Veglison contra el fundador de l'Obra i els seus primers membres barcelonins.